

Kyiv: Palyvoda A.V., 2020. S. 286. (ukr). 16. Myroniuk T.V. Inozemnyi dosvid borotby z koruptsiieiu. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri*: materialy. IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv, 12 hrudnia 2019 r. : u 2 ch. Kyiv: NAVS, 2019. Ch. 2. S. 197. (ukr). 17. *Kvasha O.O.* Politychna volia yak conditio sine qua non podolannia koruptsii. *Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri*: materialy. IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kyiv, 12 hrudnia 2019 r. : u 2 ch. Kyiv : NAVS, 2019. Ch. 1. S. 95. (ukr).

Kvasha Oksana. Political will is a required condition effective combating corruption.

Effective counteraction to corruption at all levels is not possible without the symbiosis of such components as influencing the causes and conditions of corruption, creating systemic anti-corruption legislation, its effective application to all without exception manifestations of corruption in all levels of state power. However, such a symbiosis can only produce a positive result if the political will of the state leadership is available. I would call it a «*conditio sine qua non*» (a condition without which there is) overcoming corruption in the country, because in Latin «*conditio sine qua non*» means «a necessary condition», a necessary condition for the result. Political will in combating corruption is not only the will of the political leader (head of state) as an individual, but also the will of individuals from his immediate environment. Only political will is capable of ensuring the effectiveness of all other necessary components of counteracting corruption. The political will of the leadership of the state is a *conditio sine qua non* of minimizing corruption in the country, that is, a condition without which effective counteraction to corruption and corruption crime in Ukraine is impossible. The presence of political will is a prerequisite in the chain of others who are not capable of effectively preventing the spread of corruption in the absence of political will of the government. No other political conditions, economic, social or legislative levers will succeed in reducing corruption. Therefore, a promising direction for further research on this issue is the development of a scientifically sound mechanism for political influence of the government on the effectiveness of anti-corruption measures in Ukraine.

Key words: corruption, political will, counteraction to corruption, prerequisite, causes of corruption.

DOI: 10.33663/0869-2491-2020-31-365-373

УДК 341.222

В. Н. КУБАЛЬСЬКИЙ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ORCID 0000-0001-6127-5786

ЗАСАДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ СЕПАРАТИЗМУ

В сучасних умовах певного переосмислення потребують традиційні підходи до кримінально-правової протидії сепаратизму. Зроблено висновок, що кримінальна відповідальність за сепаратизм як явище взагалі неможлива. Вона може наставати лише за конкретні злочинні діяння, в яких проявляється сепаратизм як явище. Недоцільним слід визнати доповнення чинного КК України спеціальною статтею «сепаратизм». Визначено перелік та сутність так званих сепаратистських злочинів.

Ключові слова: сепаратизм, територіальна цілісність і недоторканність, «сепаратистські» злочини, кримінальна відповідальність.

* **Kubalskyi Vladyslav.,** Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Docent

© В. Н. Кубальський, 2020

Кубальський В.Н. Основи уголовно-правового противодействия сепаратизму

В современных условиях определенного переосмысления требуют традиционные подходы к уголовно-правовому противодействию сепаратизма. Сделан вывод, что уголовная ответственность за сепаратизм как явление вообще невозможна. Она может наступать только за конкретные преступные деяния, в которых проявляется сепаратизм как явление. Нецелесообразным следует признать дополнение действующего УК Украины специальной статьей «сепаратизм». Определен перечень и сущность так называемых сепаратистских преступлений.

Ключевые слова: сепаратизм, территориальная целостность и неприкосновенность, «сепаратистские» преступления, уголовная ответственность.

Kubalskyi Vladyslav. Bases of criminal legal counteraction to separatism

In the modern conditions traditional approaches to the criminal law opposition to separatism require certain rethinking. It is concluded that criminal liability for separatism as a phenomenon is generally impossible. It can occur only for specific criminal acts in which separatism is manifested as a phenomenon. It is unreasonable to recognize the addition of the current Criminal Code of Ukraine with a special article for separatism. The list and essence of so-called «separatist» crimes are defined.

Key words: separatism, territorial integrity and inviolability, «separatist» crimes, criminal responsibility.

Вступ. Значного поширення набув термін «сепаратизм», який часто вживається в науковій і публіцистичній літературі й характеризує негативні явища в суспільстві, спрямовані на порушення цілісності держави¹. Як зазначено в Національній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень, проблема сепаратизму (від лат. *separatus* – відокремлення) – одна з найбільш складних, оскільки безпосередньо пов'язана з питаннями існування держав, зміною їх кордонів та утворенням нових держав². Як зазначається в численних аналітичних доповідях та підтверджується вироками судів діяльність т.зв. «ДНР» і «ЛНР» є злочинною і містить ознаки сепаратизму, оскільки вона порушує територіальну цілісність держав.

Стан дослідження. Аналізу проблем кримінально-правової протидії сепаратизму присвячені наукові праці В. Батиргарєєвої, Т. Беркій, Д. Вітрової, М. Волкова, К. Данченка, В. Дівак, С. Дрьомова, Д. Зоренка, І. Кресіної, С. Кучерини, Ю. Луценка, Н. Нетеси, Н. Савінової, А. Савченка, Є. Сергуна, М. Стиранки, О. Резнікової, М. Рубашенка, В. Руфанової, Я. Соловєя, Г. Татаренко, В. Тимошенка, Д. Ткаченка, О. Чувакова, К. Юртаєвої та інших вчених. Треба зазначити, що зазначені проблеми розглядалися у наукових працях переважно фрагментарно. Серед зазначених вчених на дисертаційному рівні здійснює дослідження цього явища М. Стиранка (тема – «Кримінально-правова характеристика сепаратизму в Україні»). Сепаратизм як явище виступає предметом досліджень переважно істориків, психологів, політологів, філософів та соціологів. На сьогодні бракує ґрунтовних наукових праць, присвячених кримінально-правовим аспектам протидії сепаратизму, які б враховували сучасні особливості та тенденції його розвитку.

Постановка проблеми дослідження. Кримінально-правова складова є найважливішим елементом державно-правового механізму протидії сепаратизму. Існуюча система кримінально-правової охорони державного суверенітету та територіальної цілісності та недоторканності повинна бути спрямована

на захист від усіх існуючих і можливих проявів сепаратизму з урахуванням сучасних тенденцій його розвитку.

Мета та завдання дослідження. Мета статті полягає у дослідженні засад кримінально-правової протидії сепаратизму. Для досягнення задекларованої мети необхідно вирішити такі завдання: 1) дослідження сепаратизму як явища; 2) визначення сучасних особливостей та тенденцій розвитку сепаратизму; 3) аналіз положень Кримінального кодексу України, які є нормативною основою протидії цьому негативному явищу та передбачають кримінальну відповідальність за так звані сепаратистські злочини.

Виклад основного матеріалу. На думку Д. Ткаченка, сепаратизм є соціально-політичним феноменом, що породжується конфліктною взаємодією між регіоном суверенної держави, що прагне геополітичного, правового, економічного або етнопонаціонального відокремлення, яке реалізується шляхом сепаратизму або політичної автономізації, та центральною владою держави, що намагається зберегти суверенітет держави, забезпечити її єдність та цілісність території різноманітними засобами³. При цьому сепаратизм може і не виявлятися у «чистому вигляді», але тісно переплітається з тероризмом національно-політичної спрямованості, міжетнічними та міжконфесійними конфліктами, посяганнями на рівноправність громадян тощо⁴. Сепаратистські процеси підривають основи громадянського миру в державі, знижують її міжнародний престиж, ставлять під сумнів легітимність центральної влади, призводять до кризи загальнодержавної політики та, створюючи загрозу державному суверенітету, підривають територіальну цілісність держави, оскільки безпосередньо пов'язані з питанням зміни її кордонів та утворенням нових держав. Прояви сепаратизму сприяють зростанню злочинності в державі, зокрема екстремізму, тероризму, а також порушують політичні та соціально-економічні права громадян⁵.

Не можна не погодитися з А. Савченком у тому, що особливістю сучасного сепаратизму є те, що в ньому переважають не тільки класичні (силові), а й так звані «гібридні» методи впливу для досягнення своїх цілей. Щодо «гібридних» методів, які наразі застосовують сепаратисти, то вони включають різні типи та способи протиправної діяльності, тобто відбувається поєднання, наприклад, типових прийомів ведення бойових дій (застосування військовослужбовців і техніки під прапорами та знаками розрізнення, що символізують сепаратистські організації) і нетипових прийомів (використання військовослужбовців з регулярної армії інших країн без знаків ідентифікації – «зелених чоловічків», захоплення державних або громадських споруд начебто волею народних мас, розміщення попереду сепаратистських сил цивільних осіб як «живого щита», ведення партизанської і підривної діяльності, інформаційна пропаганда, здійснення кібератак, послаблення економіки держави через друк фальшивих грошей тощо)⁶.

Поняття «сепаратизм» використовується в низці нормативно-правових актів України, ухвалених останнім часом у зв'язку з активізацією сепаратистської діяльності. Однак визначення поняття «сепаратизм» ці нормативно-правові акти не містять. За визначенням, яке міститься у вітчизняній Юридичній енциклопедії, сепаратизм – це «рух, спрямований на відокремлення від держави частини її території та населення»⁷. Існуючі в науковій літературі визначення сепаратизму переважно зводяться до розуміння його як теорії, політики та/або практики (діяльності) відособлення, відокремлення частини території країни з

метою: а) утворення нової самостійної держави або б) отримання статусу дуже широкої автономії (наявність останньої альтернативної мети поділяють не всі)^{8,9}.

У ст. 1 Шанхайської конвенції про боротьбу з тероризмом, сепаратизмом та екстремізмом від 15 червня 2001 р. (зазначена Конвенція охоплює обмежену кількість держав – учасниць Шанхайської організації співробітництва – Республіку Узбекистан, Китайську Народну Республіку, Республіку Таджикистан, Республіку Казахстан, Киргизьку Республіку, Російську Федерацію) визначено, що сепаратизм – будь-яке діяння, спрямоване на порушення територіальної цілісності держави, у тому числі на відокремлення від неї її частини, або дезинтеграцію держави, вчинене насильницьким шляхом, а рівно планування і підготовка такого діяння, пособництво його вчиненню, підбурювання до нього, і яке переслідується у кримінальному порядку відповідно до національного законодавства сторін¹⁰.

В умовах збройного конфлікту на території України та проведення Операції об'єднаних сил на території Луганської та Донецької областей у слідчо-судовій практиці не було вироблено єдиних підходів до кваліфікації злочинних проявів, що мають місце в цих регіонах. К. Юртаєва цілком обґрунтовано у зв'язку з цим звертає увагу на проблеми, які виникають при кваліфікації терористичних злочинів та їх відмежування від злочинних проявів сепаратизму. Протягом здійснення сепаратистської, екстремістської діяльності не можна повністю виключити можливість вчинення терористичних актів, які не є обов'язковим складовим елементом сепаратизму та екстремізму¹¹. Слід при цьому враховувати, що сучасний сепаратизм – явище доволі складне, яке тісно пов'язане безліччю невидимих зв'язків із різного роду терористичними та екстремістськими організаціями¹².

У Концепції боротьби з тероризмом в Україні (затвердженій Указом Президента України від 5 березня 2019 р. № 53/2019) наголошується, що на цей час найбільшу терористичну загрозу для України становить агресивна політика РФ, спрямована на дестабілізацію ситуації в державі, у тому числі шляхом інспірування сепаратистських проявів і всебічної підтримки диверсійно-терористичної діяльності маріонеткових квазідержавних утворень на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. Останнім часом імовірність поширення тероризму в Україні набуває загрозливого характеру, чому сприяють активізація в Україні сепаратистських рухів та провокування таких настроїв у місцях компактного проживання національних меншин¹³.

У рекомендаціях аналітичної доповіді Національного інституту стратегічних досліджень вказується, що складність застосування відповідного законодавства України полягає у відсутності законодавчого визначення поняття «сепаратизм». З огляду на це Верховній Раді України рекомендовано закріпити на законодавчому рівні визначення відповідного терміна, зокрема шляхом прийняття окремого закону¹⁴. При цьому слід розрізняти сепаратизм як явище та відповідно сепаратистську діяльність як суто предметно-практичну сторону явища. З позицій діалектики сепаратизм – це явище загальне, сепаратистська діяльність – особливе.

Деякі вітчизняні та зарубіжні вчені позитивно вирішують питання про доцільність передбачення у КК спеціальної статті про відповідальність за сепаратизм^{15,16}. Зокрема, О. Чуваков пропонує перейменувати ст. 110 «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України» КК України на «Сепаратизм». Таке формулювання, на його думку, справедливо підкреслює юридичну

природу цього злочину¹⁷. На нашу думку, такі підходи слід визнати концептуально хибними. Назва статті «Сепаратизм» є невдалою, тому що кримінальна відповідальність за сепаратизм як явище взагалі неможлива. Вона може наставати лише за конкретні злочинні діяння, в яких проявляється сепаратизм як явище. Доречно навести думку вітчизняного дослідника М. Рубашенка: «У зв'язку з цим навряд чи можна погодитися з міркуваннями, викладеними в окремих джерелах, про необхідність криміналізації (подальшої криміналізації) сепаратизму як такого»¹⁸. Він вважає недоцільним і небезпечним в аспекті дотримання прав людини використання в тексті кримінального закону слова «сепаратизм»¹⁹, оскільки термін «сепаратизм» має неоднозначну інтерпретацію як за змістом, так і за обсягом цього поняття; його визначення відсутнє не тільки в нормативно-правових актах України, а й в універсальних міжнародних договорах; цей термін також не використовується в кримінальному законодавстві провідних демократій світу²⁰. Окрім того, проведений Б. Стиранкою аналіз положень кримінальних кодексів Австрії, ФРН, Франції, Швеції, Латвії, Іспанії, Данії, Естонії, Польщі та пострадянських держав засвідчив, що у жодному з них поняття «сепаратизм» не використовується²¹.

Законом України «Про внесення зміни до КК України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму» від 19 червня 2014 р. КК України доповнено ст. 110² «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України». Виходячи зі змісту та назви зазначеного Закону злочини, які охоплюються поняттям «сепаратизм», передбачені ст. 109 «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади» та 110 «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України» КК України.

Як зазначають В. Батиргарєєва і Н. Нетеса, сепаратизм може виявлятися в найрізноманітніших діях: від пропагандистських акцій, діяльності політичних партій, громадських рухів, масових акцій, у тому числі референдумів, до терористичних актів²². Зазначене вплинуло на те, що в юридичній літературі не знайшло однозначного вирішення питання, які злочини охоплюються поняттям «сепаратизм». У його вирішенні М. Стиранка виділяє три підходи: дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України (ст. 110 КК України), а також дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади (ст. 109 КК України); умисні дії, вчинені з метою зміни меж території або державного кордону України на порушення порядку, встановленого Конституцією України (ст. 110 КК України); фактично усі злочини проти основ національної безпеки України²³. В іншій своїй науковій праці зазначений вчений, досліджуючи видовий об'єкт складів злочинів, які регламентують кримінальну відповідальність за сепаратизм, пропонує їх поділити на дві групи. Перша група злочинів, а саме ті, юридичні склади яких містяться в статтях 110, 110-2, 111, 436, 437, 447 КК України, посягають на відносини із забезпечення територіальної цілісності та недоторканності. Друга група злочинів, передбачених статтями 109, 110² (має складний об'єкт) КК України, порушує правовий режим зміни суспільних відносин, які забезпечують територіальний устрій²⁴. Отже, до злочинів, які передбачають кримінальну відповідальність за

сепаратизм, вчений відносить низку злочинів, передбачених розділом I «Злочини проти основ національної безпеки України» та розділом XX «Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК України.

На думку А. Савченка до типових злочинів, пов'язаних із сепаратизмом (так званих сепаратистських злочинів), слід віднести: фактично всі злочини проти основ національної безпеки України (зокрема, дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади – ст. 109 КК, посягання на територіальну цілісність та недоторканність України – ст. 110 КК, фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України – ст. 110² КК, державна зрада – ст. 111 КК); створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (ст. 260 КК); захоплення державних або громадських будівель чи споруд (ст. 341 КК) та деякі інші чи суміжні злочини. У своїх найбільш крайніх формах сепаратизм може виявлятися у вчиненні злочинів терористичного характеру, умисних вбивствах, геноциді тощо²⁵. Слід зазначити, що перелічені злочини не у всіх випадках можна визнати так званими сепаратистськими.

Д. Вітрова, досліджуючи суб'єктивну сторону сепаратизму, до так званих «сепаратистських» відносить лише злочини, передбачені статтями 109 та 110 КК України²⁶. Такий підхід відповідає положенням Закону України «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо кримінальної відповідальності за фінансування сепаратизму» від 19 червня 2014 р. В іншій своїй науковій праці Д. Вітрова злочином, який може містити ознаки сепаратизму, визнає також «державну зраду»²⁷. Така пропозиція заслуговує на підтримку, оскільки, виходячи зі змісту диспозиції ч. 1 ст. 111 КК України, державна зрада є діянням, умисно вчиненим громадянином України, зокрема, на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності. Однією з форм об'єктивної сторони державної зради, передбаченої диспозицією ч. 1 ст. 111 КК, може бути надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Як вказує З. Загинеї, надання допомоги може полягати й у тому, що громадянин України може вчиняти певні дії, що є частиною загального плану іноземної держави, іноземної організації або їх представників щодо проведення розвідувально-підривної діяльності проти України²⁸. Формами підривної діяльності визнається, зокрема, будь-яка діяльність, пов'язана зі: 1) спробою зміни території України (шляхом, наприклад, організації не передбачених Конституцією України референдумів з територіальних питань) або 2) розпалювання сепаратистських настроїв серед населення окремих регіонів²⁹. Іншою формою об'єктивної сторони державної зради, передбаченою ч. 1 ст. 111 КК, є перехід на бік ворога в період збройного конфлікту, який може мати місце і в формі вступу громадянина України до незаконних формувань, зокрема, сепаратистського характеру³⁰.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Кримінальна відповідальність за сепаратизм може наставати лише за конкретні злочинні діяння, в яких проявляється сепаратизм як явище. У зв'язку з цим недоцільними слід визнати пропозиції щодо законодавчого визначення складу злочину «сепаратизм» через особливу складність цього поняття, адже сепаратизм – це комплекс дій, а стаття зазвичай передбачає відповідальність за конкретне

діяння. На сучасному етапі з метою забезпечення системної протидії цьому негативному явищу доцільно ухвалити спеціальний закон про протидію сепаратизму.

Кримінальна відповідальність за сепаратистську діяльність настає переважно за ст. 110 «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України» КК України. Так званими сепаратистськими можуть виступати також злочини, передбачені ст. 109 «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади», ст. 110² «Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України», ст. 111 «Державна зрада». До так званих сепаратистських можуть бути віднесені інші злочини у певних випадках. Слід враховувати, що сепаратистська діяльність може супроводжуватись вчиненням злочинів, передбачених ст. 258 «Терористичний акт», ст. 258³ «Створення терористичної групи чи терористичної організації», ст. 260 «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань», ст. 341 «Захоплення державних або громадських будівель чи споруд» та ін.

1. Кучерина С.Є., Олєйніков Д.О. Протидія антидержавному екстремізму як інструменту обмеження державного суверенітету в сучасних умовах. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 126. 2. *Міжнародний досвід боротьби із сепаратизмом: висновки для України* : аналіт. доп. / О.О. Резнікова, А.О. Місюра, С.В. Дрьомов, К.Є. Войтовський. Київ : НІСД, 2016. С. 5. 3. *Ткаченко Д.В.* Юридические механизмы противодействия сепаратизму в современной России: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 23.00.02. Ростов-на-Дону, 2007. С. 3. 4. *Савченко А.В.* Сучасний сепаратизм: кримінально-правовий зміст. *Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П.П. Михайленка)*: тези доп. V міжвуз. наук.-теорет. конф. (м. Київ, 21 листоп. 2014 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2014. С. 79. 5. *Стиранка М.Б.* Стан теоретичного дослідження проблеми сепаратизму. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 257. 6. *Савченко А.В.* Вказ. праця. С. 79–80. 7. *Горбатенко В.П., Зяблюк М.П.* Сепаратизм. *Юридична енциклопедія*. Київ, 2003. Т. 5. С. 469. 8. *Сьомін С.В.* Сепаратизм як загроза національній безпеці України. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 3 (32). С. 143. 9. *Тимошенко В.А., Дрьомов С.В.* Деякі проблеми законодавчого забезпечення протидії сепаратизму в Україні. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 жовт. 2016 р. Харків: Право, 2016. С. 232. 10. *Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом от 15.06.2001 г.* URL : <http://ecrats.org/upload/iblock/2e5/1.pdf>. 11. *Юртаева К.В.* Актуальні проблеми кримінально-правової протидії тероризму в Україні. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2015. № 1. С. 203. 12. *Вітрова Д.* Щодо деяких питань удосконалення кримінального законодавства в боротьбі із сепаратизмом на території України. *Юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 191. 13. *Концепція боротьби з тероризмом в Україні*: затверджена Указом Президента від 5 березня 2019 року № 53/2019. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/532019-26178>. 14. *Міжнародний досвід боротьби із сепаратизмом: висновки для України* : аналіт. доп. С. 35. 15. *Сергун Е.П.* «Сепаратизм» как возможный состав преступления в российском уголовном праве. *Правовая культура*. 2013. № 2. С. 54. 16. *Вітрова Д.В.* Соціально-правова обумовленість кримінальної відповідальності за сепаратизм. *Засписки Київського університету права*. 2016. № 4. С. 334–335. 17. *Чуваков О.А.* Кримінально-правова протидія злочинам проти основ національної безпеки України: теорія і практика : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. С. 371. 18. *Рубащенко М.А.* Проблеми використання поняття «сепаратизм» у сфері кримінального права. *Вісник Асоціації кримінального права*

України. 2017. № 2 (9). С. 99. **19.** Там само. С. 99. **20.** Рубаценько М.А. До питання про криміналізацію пропаганди сепаратизму. *Концептуальні основи кримінальної законотворчості*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 19 жовт. 2017 р.). Одеса, 2016. С. 483. **21.** Стиранка Б.М. Зарубіжний досвід регламентації кримінальної відповідальності за сепаратизм. *Європейські перспективи*. 2018. № 2. С. 128. **22.** Батургарєєва В., Нетеса Н. Щодо проблеми визначення кримінально каранних форм сепаратизму. *Право і безпека*. 2014. № 1. С. 65. **23.** Стиранка М.Б. Стан теоретичного дослідження проблеми сепаратизму. С. 258. **24.** Стиранка М.Б. Родовий и видовой объекты сепаратизма. *Legea si viata*. 2019. № 2/2. С. 120. **25.** Савченко А.В. Вказ. праця. С. 82. **26.** Вітрова Д.В. Деякі питання визначення вини як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони сепаратизму. *Проблеми законності*. 2017. Вип. 137. С. 142–148. **27.** Вітрова Д. Щодо деяких питань удосконалення кримінального законодавства в боротьбі із сепаратизмом на території України. С. 191. **28.** Загинеї З.А. Надання допомоги в проведенні підпільної діяльності проти України як спосіб вчинення державної зради. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 97–98. **29.** *Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка*. 11-те вид., переробл. та допов. Київ: ВД «Дакор», 2019. С. 336. **30.** Там само. С. 336.

References

1. Kucheryna S.Ie., Olieinikov D.O. Protydiia antyderzhavnomu ekstremizmu yak instrumentu обмеження derzhavnoho suverenitetu v suchasnykh umovakh. *Informatsiia i pravo*. 2018. № 2. S. 126. (ukr) **2.** Mizhnarodnyi dosvid borotby iz separatyzmom: vysnovky dlia Ukrainy: analit. dop. / O.O. Reznikova, A.O. Misiura, S.V. Dromov, K.Ie. Voitovskiy. Kyiv : NISD, 2016. S. 5. (ukr) **3.** Tkachenko D.V. Yurydycheskye mekhanyzmy protyvodeistviya separatyizmu v sovremennoi Rossy y: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 23.00.02. Rostovna-Donu, 2007. S. 3. (ukr) **4.** Savchenko A.V. Suchasnyi separatyzm: kryminalno-pravovoyi zmist. *Aktualni problemy kryminalnoho prava (pamiaty profesora P.P. Mykhailenka) : tezy dop. V mizhvuz. nauk.-teoret. konf.* (Kyiv, 21 lystop. 2014 r.). Kyiv : Nats. akad. vnutr. sprav, 2014. S. 79. (ukr) **5.** Styranka M.B. Stan teoretychnoho doslidzhennia problemy separatyizmu. *Porivnialno-analitychne pravo*. 2018. № 3. S. 257. (ukr) **6.** Savchenko A.V. Vkaz. pratsia. S. 79–80. (ukr) **7.** Yurydychna entsyklopediia : v 6 t. / redkol. : Yu. S. Shemshuchenko (hol. redkol.) ta in. Kyiv : Ukr. entsykl, 2003. T. 5 : P–S. S. 469. **8.** Somin S.V. Separatyzm yak zahroza natsionalni bezpetsi Ukrainy. *Stratehichni priorytety*. 2014. № 3 (32). S. 143. (ukr) **9.** Tymoshenko V.A., Dromov S.V. Deiaki problemy zakonodavchoho zabezpechennia proty dii separatyizmu v Ukraini. *Sotsialna funktsiia kryminalnoho prava: problemy naukovoho zabezpechennia, zakonotvorennia ta pravozastosuvannia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 12–13 zhovt. 2016 r. Kharkiv : Pravo. 2016. S. 232. (ukr) **10.** Shankhaiskaia konventsiia o borbe s terroryzmom, separatyzmom y ekstremyzmom ot 15.06.2001 h. URL : <http://ecrats.org/upload/iblock/2e5/1.pdf> (data zvernennia: 30.12.2019). (rus) **11.** Yurtaieva K.V. Aktualni problemy kryminalno-pravovoi proty dii teroryzmu v Ukraini. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. 2015. № 1. S. 203. (ukr) **12.** Vitrova D. Shchodo deiakykh pytan udoskonalennia kryminalnoho zakonodavstva v borotbi iz separatyzmom na terytorii Ukrainy. *Yurydychnyi visnyk*. 2017. № 1. S. 191. (ukr) **13.** Kontseptsii borotby z teroryzmom v Ukraini: zatverdzhena Ukazom Prezydenta vid 5 bereznia 2019 roku № 53/2019. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/532019-26178> (data zvernennia: 30.12.2019). (ukr) **14.** Mizhnarodnyi dosvid borotby iz separatyzmom: vysnovky dlia Ukrainy: analit. dop. S. 35. (ukr) **15.** Serhun E.P. «Separatyzm» kak vozmozhnyi sostav prestupleniya v rossyskom uholovnom prave. *Pravovaia kultura*. 2013. № 2. S. 54. (rus) **16.** Vitrova D.V. Sotsialno-pravova obumovlenist kryminalnoi vidpovidalnosti za separatyzm. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2016. № 4. S. 334–335. (ukr) **17.** Chuvakov O.A. Kryminalno-pravova proty diia zlochyntam proty osnov natsionalnoi bezpeky Ukrainy : teoriia i praktyka: dys. ... d-ra yuryd.

nauk : 12.00.08. Kyiv, 2017. S. 371. (ukr) 18. Rubashchenko M.A. Problemy vykorystannia poniattia «separatyzm» u sferi kryminalnoho prava. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*. 2017. № 2 (9). S. 99. (ukr) 19. *Tam samo*. S. 99. (ukr) 20. Rubashchenko M.A. Do pytannia pro kryminalizatsiiu propahandy separatyizmu. *Kontseptualni osnovy kryminalnoi zakonotvorchosti: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (Odesa, 19 zhovt. 2017 r.). Odesa, 2016. S. 483. (ukr) 21. *Styranka B.M.* Zarubizhnyi dosvid rehlementatsii kryminalnoi vidpovidalnosti za separatyzm. *Yevropeyski perspektyvy*. 2018. № 2. S. 128. (ukr) 22. *Batyrhareieva V., Netesa N.* Shchodo problemy vyznachennia kryminalnoho karanykh form separatyizmu. *Pravo i bezpeka*. 2014. № 1. S. 65. (ukr) 23. *Styranka M.B.* Stan teoretychnoho doslidzhennia problemy separatyizmu. S. 258. (ukr) 24. *Styranka M.B.* Rodovoi y vydovoi ob'ekty separatyizmu. *Legea si viata*. 2019. № 2/2 S. 120. (ukr) 25. *Savchenko A.V.* Vkaz. pratsia. S. 82. (ukr) 26. *Vitrova D.V.* Deiaki pytannia vyznachennia vyny yak oboviazkovoii oznaky subiektivnoii storony separatyizmu. *Problemy zakonosti*. 2017. Vyp. 137. S. 142–148. (ukr) 27. *Vitrova D.* Shchodo deiakykh pytan udoskonalennia kryminalnoho zakonodavstva v borotbi iz separatyzmom na terytorii Ukrainy. S. 191. (ukr) 28. *Zahynei Z.A.* Nadannia dopomohy v provedenni pidryvnoi diialnosti proty Ukrainy yak sposib vchynennia derzhavnoi zryady. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2016. № 3. S. 97–98. (ukr) 29. *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy / za red. M.I. Melnyka, M.I. Khavroniuka.* 11-te vyd., pererobl. ta dopov. Kyiv : VD «Dakor», 2019. S. 336. (ukr) 30. *Tam samo*. S. 336. (ukr)

Kubalskyi Vladyslav. Bases of criminal legal counteraction to separatism.

The criminal-law component is the most important element of the state-legal mechanism for combating separatism. The existing system of criminal-law protection of state sovereignty and territorial integrity and inviolability should be aimed at protecting against all existing and possible manifestations of separatism, taking into account current trends of its development.

The methodological basis of the proposed article is traditional. In particular, used system-structural and formal-logical methods, which are covered by the general method of dialectical cognition.

Criminal responsibility for separatism can only occur for specific crimes in which separatism is manifested as a phenomenon. In this regard, it is inappropriate to accept proposals for the legislative definition of the composition of the crime of “separatism” because of the particular complexity of this concept, because separatism is a complex of actions, and the article usually assumes responsibility for a specific action. At the present stage, it is advisable to adopt a special law to counteract separatism in order to systematically counteract this negative phenomenon.

Criminal responsibility for separatist activity comes mainly under Art. 110 “Attack on the territorial integrity and inviolability of Ukraine” of the Criminal Code of Ukraine. The so-called “separatist” acts may also be crimes under Article 109 “Actions aimed at violent alteration or overthrow of the constitutional order or seizure of state power”, 110² “Financing actions taken for the purpose of violent alteration or overthrow of the constitutional order or seizure of state power, changes of borders of the territory or state border of Ukraine”, 111 “State treason”. The so-called “separatist” can be attributed to other crimes in certain cases. The so-called “separatist” can be attributed to other crimes in certain cases. It should be borne in mind that separatist activities may be accompanied by the commission of crimes under Articles 258 “Terrorist Act”, 258³ “Creation of terrorist group or terrorist organization”, 260 “Creation of non-statutory paramilitary or armed formations”, 341 “Capture of state or civil structures” etc.

Key words: *separatism, territorial integrity and inviolability, «separatist» crimes, criminal responsibility.*